

Opggepast! Cactus!

Generatie x is overbezorgd en voedt haar kroost op in angst. Wat de gevolgen zijn voor generatie z, daar hebben we vooralsnog het raden naar. Tenzij dan dat het er niet goed uitziet voor al die gevaarlijke cactussen die nu nog klaslokalen sierden. — door Jef Van Baelen

Steunpunt Jeugd, het kenniscentrum voor jeugdbeleid dat gefinancierd wordt door de Vlaamse overheid, werkte een jaar met de Gezinsbond over het thema 'ouders'. Daarvoor werden alle initiatieven aangesproken waarbij ouders en jeugdwerk elkaar vinden en hield men een enquête bij ouders, jeugdwerkers en kinderen. Het sleutelwoord van het eindrapport, dat begin dit jaar werd gepresenteerd, is angst. De laatste vijftien jaar zijn ouders bijzonder bang geworden, zo stelt dat rapport. 'Het is misschien een sterke term, maar ik gebruik hem zonder schroom: ouders zijn vandaag de dag overbezorgd. Ze zijn zó bang dat verkeerde invloeden of situaties de toekomst van hun kind zouden ondergraven dat ze kiezen voor de glazen stolp: een wereld waarin risico en gevaar niet meer bestaan. Niet meer mogen bestaan', zegt Kris Lamberts, directeur van Steunpunt Jeugd.

Losjes opvoeden staat anno 2010 niet langer goed, alsof je een onverantwoordelijke opvoeder bent zodra je vrijheid geeft. Bestaat er een sociologische verklaring voor al die angst? Hilde Timmermans van de Gezinsbond doet een poging: 'Ouders voeden hun kinderen op

in een maatschappij die veel complexer is dan de wereld waarin zij zijn opgegroeid. En niet alleen de wereld is veranderd – ouders moesten zich vroeger geen zorgen maken over iets als 'veilig chatten' bijvoorbeeld – het is ook niet langer vanzelfsprekend dat ouders met vragen terecht kunnen binnen hun eigen sociale netwerk. Familiale en sociale netwerken kalven af, gezinnen kennen vaak hun burens niet. Dat creëert een onveiligheidsgevoel, wat men projecteert op het kind. Terwijl je vroeger nog kon rekenen op sociale controle wanneer je kind buiten speelde, is dat vandaag veel minder zo. Dat is een ernstige rem op het durven los te laten.'

Men voedt op in angst, maar valt die angst nog rationeel te noemen? Het eindrapport duidt de gevaren van het almaar drukkere en gevaarlijkere verkeer aan als een van de grootste bezorgdheden van ouders anno nu, terwijl uit de nuchtere cijfers blijkt dat de verkeersveiligheid net fel verbeterd is, vergeleken met de tijd dat de ouders van nu zelf nog kind waren.

Een gelijkaardige redenering kun je maken over criminaliteit en misbruik. 'Ik ben zo bang dat mijn kind iets overkomt, want je hoort zoveel tegenwoordig', vertelt een ouder in een interview dat de Gezinsbond bij dit rapport afnam. Toch valt te betwijfelen dat die ouder

THINKSTOCK

zelf al rechtstreeks met grote wantoestanden in contact is gekomen. 'We leven vandaag in een beeldcultuur waarin elk voorval, ernstig of minder ernstig, uitvoerig op ons netvlies wordt geprojecteerd', verklaart Hilde Timmermans. 'De kans op ernstige ongevallen in of rond het huis is statistisch veel groter dan die op verkeersongelukken, laat staan ontvoeringen of kindermisbruik. Toch blijven de beelden en verhalen over dramatische feiten hangen, en ze voeden de angst en onzekerheid. Ouders willen daarom hun kinderen nog het liefst van al geen minuut uit het oog verliezen.'

Dat leidt tot ontsporingen. Kazou, de jeugddienst van de Christelijke Mutualiteit, kreeg de vraag of er een webcam kon worden geïnstalleerd, zodat de ouders het vakantiecamp van begin tot einde zouden kunnen volgen via het web. De jeugdvereniging schrok van het voorstel en blokte het af. 'Dat je wilt weten waar je kinderen mee bezig zijn en wat ze hebben meegemaakt op kamp is uiteraard gezond. Zodanig de controle willen behouden dat je een webcam vraagt, dat is een brug te ver', stelt Kris Lamberts van het Steunpunt Jeugd.

Het lijkt ook oneerlijk tegenover de jongeren zelf. Wanneer volwassenen terugdenken aan hun jeugdkampen, kijken ze met trots terug op het kattenkwaad dat ze heb-

► ben uitgehaald. De fraaiste herinneringen betreffen zaken waar toen geen ouder van wist. Zulke ervaringen lijkt de jeugd van tegenwoordig niet meer gegund. Kris Lamberts, die met Steunpunt Jeugd midden in de praktijk van het jeugdwerk zit, nuanceert: 'Onderschat vooral de creativiteit van kinderen niet. Ze spoken nog steeds veel uit, en slagen er nog steeds in om dat voor het grootste deel onder de radar van hun ouders te doen. Zouden de straffe verhalen van nu zoveel verschillen van wat de jongeren van vroeger – en dus de ouders van nu – hebben meegemaakt? Ik betwijfel dat. Maar dat ouders vandaag veel inspraak en controle eisen, is een feit waar het jeugdwerk niet buiten kan. Leerkrachten ervaren dat evenzeer.'

over thema's die vroeger gewoon niet aan de orde waren. Elk jaar mogen de jeugdverenigingen Steunpunt Jeugd een thema voorstellen dat wij verder moeten uitwerken. Een voorstel dat nu op tafel ligt, is pedofilie. Jeugdwerkers krijgen daar momenteel massaal vragen over en weten niet hoe daarop te reageren.'

Modderbad

Het eindrapport van Steunpunt Jeugd toont een paradox: ouders denken met heimwee terug aan de tijd dat buiten spelen de norm was, maar laten het zelf nog amper toe. Redenen zijn het gevaarlijke verkeer, volwassenen met slechte bedoelingen en het feit dat er gewoon ook minder 'buiten-speelplekken' zijn. Een zelden vernoemde,

REPORTERS

'Opvoeden lijkt steeds meer een magische formule: als je goed opvoedt, zal er niets mislopen. En als er toch iets gebeurt, heb je vrijwel zeker een steek laten vallen.' (Hilde Timmermans, Gezinsbond)

Is het overbezorgde opvoeden een reactie op de opvoeding die de ouders zelf hebben genoten? En was die toen zo slecht en anders? Kris Lamberts herinnert zich de heisa over het spel 'verkrachttertje'. In april kwam Chirogroep Hermeline uit Wetteren in opspraak nadat meisjes thuis hadden verteld dat ze op kamp tijdens dat spel 'verkracht' waren. 'Het was een rel zonder voorgaande. Kinderen mochten dat absoluut niet meer spelen, iedereen vond het een schande', vertelt Lamberts. 'Terwijl dat spel al zeker 35 jaar wordt gespeeld, misschien langer zelfs, en er al die tijd geen haan naar kraaide. Maar dat is dus het verschil: ouders zijn mondiger en kritischer dan ooit tevoren en zullen eisen dat een jeugdbeweging zich aanpast wanneer iets gebeurt waarvan zij vinden dat het niet door de beugel kan. Wij adviseren om zo'n spel te blijven spelen – waarom ook niet? – en het te situeren voor de kinderen én de ouders. Die uitgebreide communicatie is een taak waar geen enkele jeugdwerker nog omheen kan. Ook omdat de kinderen zelf uiteraard mondiger werden: men praat nu in jeugdbewegingen

maar onderhuids erg belangrijke verklaring blijkt: buiten ravotten vraagt tijd. Ouders komen laat thuis van hun werk en de school en de nevenactiviteiten nemen een flinke hap uit de kinderdag, waardoor die tijd niet steeds voorhanden is. Het speelt wellicht ook een rol in de vaststelling van jeugdverenigingen dat kinderen zich niet meer vuil mogen maken. 'In juni hield Steunpunt Jeugd de actie *Goe gespeeld*, om buiten spelen te promoten', vertelt Lamberts. 'We organiseerden spelletjes in het hele land, onder meer ook een modderbad. De kinderen vonden dat fantastisch, maar voor een niet onaanzienlijke groep ouders was het modderbad een reden om meteen weer naar huis te gaan. Vroeger kleepte men zijn kinderen op buitenkomen en ravotten, nu komen ze op de jeugdbeweging aan in hun communicatie. Jeugdverenigingen moeten stilaan gaan garanderen dat kinderen niet met vuile kleren of een schaaftwondje thuiskomen.'

Ook gevaarlijke spelletjes, zoals in een boom klimmen, zijn taboe geworden. Een ouder getuigde aan de Gezinsbond: 'Wij

hebben in onze tuin een prachtige boom. Onze kinderen klimmen via de laagste takken naar boven en zoeken hoog in de boom een zitje. Daar genieten ze, onzichtbaar door de grote bladeren, van hun eigen plekje. Als er vriendjes komen, willen die ook meteen de boom in. Uit de geschrokken reacties van een aantal ouders heb ik geleerd altijd eerst te vragen of hun kinderen ook mogen klimmen. En, helaas, dat mag dus niet altijd.' Een andere moeder betreunde de negatieve reacties wanneer haar kleine kinderen op de stoep spelen. 'Ben je niet bang dat er hen iets zal overkomen?' vroeg men steevast.

Soms is het absurd welke gevaarlijke situaties ouders allemaal niet ontwaren. In *Klas* stond het verhaal van een onderwijzer die de cactussen uit zijn klas moest verwijderen, de leerlingen moesten zich maar eens prikken. De Gezinsbond beschikt nochtans over onderzoek dat stelt dat kinderen die overdreven voorzichtig worden opgevoed net de grootste kans lopen op ongelukjes. Ander onderzoek, even ironisch: speelpleinen die worden ingericht opdat er niet geklommen

WEBCAMS OP KAMP?

De fraaiste jeugdherinneringen zijn die waarvan toen geen ouder iets wist. 'Een webcam is een brug te ver.'

of gevallen kan worden, lokken daarom niet minder letsels uit. De meeste valpartijen gebeuren op kale schoolpleinen.

Wat zijn nu de gevolgen voor kinderen die door hun ouders 'overbeschermd' worden? Of anders gezegd, wat mist iemand die opgroeit in een cocon, waar gevaar niet bestaat? 'Overbescherming is nefast voor de zelfredzaamheid van kinderen. Ze kunnen zelf moeilijk nog risico's inschatten. Je kunt je afvragen of zo iemand nog uit kan groeien tot een onafhankelijk, evenwichtig individu. Gaat dat later problemen geven? Dat valt af te wachten. Niemand weet vandaag het antwoord op die vraag', aldus Lamberts.

Hilde Timmermans van de Gezinsbond onderscheidt twee vormen van overbescherming: ouders die bang zijn hun kind los te laten en angstvallig proberen elk gevaar te vermijden, en ouders die hun kind voor alle verdriet en frustraties willen behoeden, en het kind overladen met geschenken of complimentjes. 'Overbeschermden kinderen zijn vaak angstige kinderen die het zelfvertrouwen missen om zich weerbaar op te stellen. Ironisch genoeg zie je dat bij kinderen die overbeschermd worden opgevoed de kwetsbaarheid net verhoogt. Het kind verliest zijn eigen probleemoplossend vermogen en blijft afhankelijk van zijn ouders. Ouders die overbeschermen tegen pijn, frustratie en verdriet willen hun kinderen te allen tijde

gelukkig zien, niet zelden uit schuldgevoel na een scheiding of omdat ze te weinig tijd hebben voor hun kind. Slechte herinneringen aan de eigen jeugd kunnen ook meespelen. Het grote gevaar is dat die ouders alles gaan toelaten en geen enkele richting meer aangeven. Kinderen groeien daardoor sturen grenzeloos op, terwijl ze net nood hebben aan een duidelijk kader waarbinnen ze grenzen kunnen aftasten en experimenteren. Dat is een vorm van emotionele verwaarlozing, de sterkst stijgende vorm van kindermishandeling.'

Rilatine

In die context valt in het 'oudersrapport' van Steunpunt Jeugd en de Gezinsbond de term *hyperparenting*. Hilde Timmermans: 'Ouders van nu willen voor alles 'goede' ouders zijn. Ze leggen de lat erg hoog voor zichzelf. Dat streven naar perfectie wordt onbedoeld gevoed door de alomtegenwoordige opvoedingstips. Problemen bij het eten, slapen of gehoorzaam zijn, kunnen volgens stap 1, 2 en 3 worden aangepakt en voor elk probleem lijkt er wel een kant-en-klare oplossing. Dergelijke opvoedingsprotocollen leiden bij ouders vaak tot onzekerheid en schuldgevoelens als het niet lukt. Opvoeden lijkt ook meer en meer een magische formule: als je maar goed opvoedt, zal er niets mislopen. En als er dan toch iets

gebeurt met je kind, heb je vrijwel zeker ergens een steek laten vallen. Dat maakt een aantal ouders angstig en onzeker, ze neigen naar overbescherming en willen hun kinderen liefst een zo veilig en controlebaar mogelijke leefomgeving aanbieden: de stolp. De ruimte voor ontdekking en avontuur wordt stevig ingeperkt. Niet alleen kinderen wordt het recht op blauwe plekken ontzegd, ook ouders mogen geen fouten maken. Steeds meer ouders hebben last van schuldgevoelens omdat ze er niet in slagen 'rimpelloos' op te voeren.'

Enorm veel ouders lijken te denken dat zij het niet goed doen en dat opvoeden een loodzware taak is, waar zij niet tegen zijn opgewassen, blijkt uit het oudersrapport. De inzet ligt nochtans hoog: iedere misdadiger verschuilt zich immers achter een verziekte jeugd. 'Ouders voelen zich vaak onder druk gezet door hun omgeving en de ruimere samenleving', vervolgt Timmermans. 'Ze zijn bang om hun kind misschien wel kansen op slagen in het onderwijs, op sociale contacten, een mooie carrière of een plaats in de samenleving te ontzeggen. De explosieve toename van het gebruik van Rilatine is hier allicht tekenend. Hoewel dat geneesmiddel onmiskenbaar zinvol is voor een bepaalde groep kinderen met ernstige aandachts- en impulsiviteitsproblemen, moet je bij veel andere de vraag stellen wat echt het probleem is: de drukke kinderen of de te grote druk op kinderen en hun ouders.'

Er is nog een andere reden waarom ouders hun kinderen liever binnenhouden, daar waar het veilig is en men de controle heeft: spelende kinderen worden steeds vaker ervaren als overlast. 'Denk maar aan klachten over rondhangende jongeren, het verjagen van skaters, de sluiting van speelpleinen en kinderdagverblijven na klachten van burens. Het viseren van kinderen en jongeren gaat zelfs zo ver dat er stemmen opgaan om de leeftijdsgrens voor gemeentelijke administratieve sancties, nu al toepasbaar op minderjarigen vanaf zestien, nog te verlagen! Terwijl daar objectief gesproken absoluut geen aanleiding toe is. Het zorgt er wel voor dat ouders, in hun streven naar 'goed' ouderschap, absoluut willen vermijden dat hun kinderen ergens tot last zijn.' ❏